

AVRUPA
BİRLİĞİ
KOMİSYONU

Gayriresmî tercüme

Brüksel, 12.10.2022
COM(2022) 528 nihai

**AVRUPA PARLAMENTOSUNA, KONSEYE, AVRUPA EKONOMİK VE SOSYAL
KOMİTESİNE VE BÖLGELER KOMİTESİNE SUNULAN KOMİSYON
BİLGİLENDİRMESİ**

AB Genişleme Politikasına İlişkin 2022 Bilgilendirmesi

{SWD(2022) 332 nihai} - {SWD(2022) 333 nihai} - {SWD(2022) 334 nihai} –
{SWD(2022) 335 nihai} - {SWD(2022) 336 nihai} - {SWD(2022) 337 nihai} –
{SWD(2022) 338 nihai}

Bu metin, AB Komisyonu tarafından hazırlanan Genişleme Politikasına İlişkin 2022 Bilgilendirmesi'nin Giriş ve Önemli Gelişmelere Genel Bakış bölümlerinin gayriresmî tercümesidir. Metindeki görüş, değerlendirme ve ifadeler AB Komisyonuna ait olup tercümesi ve yayımlanması Başkanlığımızca kabulü anlamına gelmemektedir.

AB Genişleme Politikasına İlişkin 2022 Bilgilendirmesi

I. GİRİŞ

Rusya'nın Ukrayna'ya karşı sebepsiz ve haksız saldırı savaşı, yeni jeopolitik gerçeğe sert bir uyanış olarak, 2022'nin başlangıcına damga vurmuştur. Bu gelişme, AB genişlemesini bir kez daha Avrupa gündeminin üst sıralarına taşımuştur.

Ukrayna, Moldova Cumhuriyeti ve Gürcistan'ın 2022 ilkbaharında AB'ye üyelik başvurularını yapmalarının ardından, Avrupa Birliği Komisyonu, Konseyin daveti üzerine 17 Haziran'da **görüşlerini**¹ sunmuştur. Komisyon; Ukrayna, Moldova ve Gürcistan'a **Avrupa perspektifi** sunulmasını; bazı alanlarda adımlar atılmış olduğu için Ukrayna ile Moldova'ya aday ülke statüsü verilmesini; Gürcistan'a ise bir dizi önceliğin yerine getirilmesinin ardından aday ülke statüsü verilmesini tavsiye etmiştir. 23 Haziran tarihli AB Zirvesinde, üç başvuru sahibi ülkenin Avrupa perspektifinin tanınması ile Ukrayna ve Moldova'ya aday ülke statüsü verilmesine ilişkin Komisyon tavsiyeleri onaylanmıştır.² Komisyon, düzenli olarak yayımladığı ve 2023'ten itibaren Ukrayna, Moldova ve Gürcistan'ın da yer alacağı genişleme paketinin bir parçası olarak, söz konusu üyelik başvurularına ilişkin Komisyon görüşlerinde belirtilen adımların/önceliklerin yerine getirilmesine ilişkin gelişmeleri raporlayacaktır. Bunun yanı sıra, Komisyon 2022 sonunda, söz konusu üç ülkenin AB üyelik yükümlülüklerini üstlenebilme yeteneğine ilişkin değerlendirmelerini sunacaktır. Rus saldırganlığı, Avrupa Birliği üyeliği perspektifinin, **sadece refah değil, aynı zamanda barış ve güvenlik açısından da güçlü bir dayanak noktası** olduğunu her zamankinden daha net bir şekilde göstermiştir.

Bu gelişmeler neticesinde, **AB ve Batı Balkanlar liderleri**, AB Zirvesi öncesi 23 Haziran'da bir araya gelmiştir. Liderler, AB entegrasyonuna ilişkin ilerlemeyi ve Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısından kaynaklanan sınamaları ele almışlardır. Toplantı aynı zamanda, yeni jeopolitik şartlarda önemi artan bir konu olan, AB değerleriyle ve ortak dış ve güvenlik politikasıyla (ODGP) uyumun öneminin vurgulanması için bir fırsat teşkil etmiştir. Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısının gıda ve enerji arzı ile bağımsızlık açısından olumsuz etkilerinin azaltılmasına ve siber güvenlik ile sosyal gündem, özellikle de gençlerin ekonomiye dâhil edilmesi için kapasite oluşturulmasının desteklenmesine yönelik AB tedbirlerine Batı Balkanların dâhil edilmesine özel önem atfedilmiştir.

Batı Balkanların tam ve koşulsuz AB üyeliği perspektifi, 23-24 Haziran'da AB liderleri tarafından tekrar teyit edilmiştir. AB Zirvesi, katılım sürecinin hızlandırılması ve genişleme sürecinde Avrupa Birliği ile Batı Balkanlar arasındaki kademeli bütünleşmenin, revize edilen metodoloji temelinde, geri çevrilebilir ve liyakate dayalı bir şekilde daha fazla ilerletilmesi çağrısında bulunmuştur. AB Zirvesi, yargının bağımsızlığı ve işleyişi ile yolsuzlukla mücadele başta olmak üzere özellikle hukukun üstünlüğü alanındaki reformların önemini yinelemiştir. AB

¹ [COM\(2022\) 405 nihai](#), [COM\(2022\) 406 nihai](#), [COM\(2022\) 407 nihai](#)

² <https://www.consilium.europa.eu/media/57442/2022-06-2324-euco-conclusions-en.pdf>

Zirvesi, Sırbistan ile Kosova* arasındaki ilişkilerin normalleşmesine ilişkin Belgrad-Priştine diyalogu başta olmak üzere, çözüm bekleyen ikili ve bölgesel anlaşmazlıkların çözüme kavuşturulmasına yönelik somut ilerleme kaydedilmesinin aciliyetini teyit etmiştir. AB Zirvesi, Bosna-Hersek'e aday ülke statüsü vermeye hazır olduğunu belirtmiş ve bu amaçla Komisyonu, Zirve'nin konuyla ilgili karar vermek üzere tekrar başvurabileceği önemli reformlar grubunu oluşturan önceliklere özel önem vermek suretiyle, AB Komisyonu görüşünde ortaya konan 14 temel önceliğin uygulanması konusunda gecikmeksizin Konseye rapor vermeye davet etmiştir.

19 Temmuz'da AB'nin genişleme politikasında yeni bir aşama başlatılarak, **Kuzey Makedonya ve Arnavutluk** ile katılım müzakerelerine ilişkin ilk Hükûmetlerarası Konferans gerçekleştirilmiştir. Komisyon, **AB müktesebatının analitik incelemesi (tarama)** sürecini gecikmeksizin başlatmıştır.

Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı başta olmak üzere jeopolitik sınamalar, **AB ve Batı Balkanları** birbirine daha fazla yakınlaştırmış ve birbirleriyle **tam dayanışma** içinde olmalarını gerektirmiştir. AB, savaş karşısında, Batı Balkanları kendi gıda güvencesi ve enerji güvenliği girişimlerine entegre etmiştir. Bölge, Avrupa gıda güvencesi krizine hazır olma ve cevap verme mekanizmasının bir parçasıdır ve AB'nin gaz, sıvılaştırılmış doğal gaz ve hidrojen ortak alımlarına katılmaya davet edilmiştir. Türkiye³, Rusya ile Ukrayna arasındaki doğrudan müzakerelerde ve Temmuz'daki tahıl anlaşmasına aracılık yapılmasında kilit bir rol oynamıştır. Büyük bir tarım ürünleri üreticisi olan Türkiye, küresel gıda güvencesi konusunda stratejik bir ortaktır.

Arnavutluk, Bosna-Hersek, Kosova, Kuzey Makedonya ve Karadağ, Rusya'nın Ukrayna'ya saldırı savaşına karşılık olarak AB'nin kısıtlayıcı tedbirlerine uyum sağlamışlardır. Sırbistan ve Türkiye şimdiye kadar uyum sağlamamışlardır.

Türkiye, Avrupa Birliği için hâlâ kilit bir ortak ve aday ülkedir. Türkiye ile katılım müzakereleri 2018'den bu yana durma noktasındadır. Türkiye; temel haklar, yargının bağımsızlığı ve ekonomi yönetimi konularında gerilemenin devam etmesi ve bazı sektörel alanlarda reformların eksikliği nedeniyle AB'den uzaklaşmaya devam etmiştir. Doğu Akdeniz konusunda, Haziran 2022 tarihli AB Zirvesi, Türkiye'nin son zamanlarda tekrarlanan eylemleri ve açıklamaları konusunda derin endişe duyulduğunu ifade etmiştir.

Haziran 2022 tarihli AB Zirvesinde, Avrupa Birliği'nin Avrupa'daki ortaklarıyla ilişkileri hakkında stratejik bir tartışma gerçekleştirilmiştir. 6 Ekim 2022'de Avrupa ülkelerini daha geniş bir formatta bir araya getiren Avrupa Siyasi Topluluğunun ilk toplantısı Prag'da yapılmıştır. 40'tan fazla Avrupa ülkesinin lideri, Avrupa'daki enerji, güvenlik, iklim ve ekonomik durumu ele almıştır. Platformun gelecekteki istikameti de ele alınmış ve bir sonraki toplantının Moldova'da yapılması kararlaştırılmıştır. Bu gayri resmî çerçevede, **başta genişleme olmak üzere mevcut AB politika ve**

---

* Bu ifade, statüye ilişkin tutumlara hâle getirmez ve BMGK'nin 1244/1999 sayılı Kararı ve Uluslararası Adalet Divanının Kosova'nın Bağımsızlık Deklarasyonu hakkındaki Görüşü ile uyumludur.

³ Türkiye Cumhuriyeti'nin, ülkenin resmi adının İngilizce kullanımına ilişkin yeni talebi doğrultusunda, bu belgede "Turkey" yerine "Türkiye" ifadesi kullanılmıştır. Bu idari değişiklik, AB belgelerinde kullanılan adlandırılmayla kısıtlı olup geriye dönük olarak uygulanamaz ve herhangi bir hukuki sonuç doğurmaz. Bu yaklaşım, Üye Devletlerin kullandığı adlandırmaya hâle getirmez.

araçlarının yerini almayacak ve Avrupa Birliği'nin karar alma özerkliğine tam olarak riayet edecektir.

Önemli gelişmelere genel bakış

Rusya'nın Ukrayna'ya karşı saldırı savaşı, enerji piyasalarını altüst etmiş ve fiyat dalgalanmalarındaki artışı ve AB ile yakın çevresini etkileyen enerji güvensizliğini tetiklemiştir. Enerji fiyatlarındaki artış, taşımacılık (akaryakıt fiyatlarında artış) ve sanayi (ham madde ve gübre fiyatlarında artış) gibi diğer sektörlerle de etki etmektedir. Krizin, enerjinin yanı sıra, tarım-gıda sektörü ve diğer piyasalar, özellikle de gıda, tahıl, bazı ham maddelerin bulunabilirliği ve satın alınabilirliği ile diğer emtia fiyatları üzerinde önemli etkisi olmuştur. Kritik ham maddeler alanında sürdürülebilir ve sorumlu stratejik ortaklıkların tesis edilmesi konusunda henüz kullanılmamış önemli bir potansiyel mevcuttur ve Batı Balkanların AB tedarik zincirlerine entegre edilmesi önemlidir.

AB, savaşın ve Kovid-19 küresel salgınının etkisini hafifletmeye yönelik çabalarında Batı Balkanlar ile işbirliği yapmıştır.

Aday ülke ve potansiyel aday ülke statüleri göz önüne alındığında, **Batı Balkanların entegrasyonunu hızlandırmak** amacıyla pek çok çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmalar arasında, AB programlarına ve ajanslarına katılımın yanı sıra, İstikrar ve Ortaklık Anlaşmalarının (SAA'lar), Ekonomik ve Yatırım Planı'nın (EIP)⁴, Adriyatik ve İyonya Bölgesi AB Stratejisi ve Tuna Bölgesi'nin geliştirilmesine yönelik AB Stratejisi gibi kapsayıcı bölgesel işbirliği çerçevelerinin uygulanması ve potansiyel olarak bölgesel ekonomik entegrasyon bulunmaktadır. AB, adalet ve içişleri, ekonomi ve tek pazar, enerji, taşımacılık ve dijital politika, sivil koruma, sosyal politika, eğitim, araştırma ve inovasyon gibi ortak çıkar alanlarının yanı sıra dışişleri, güvenlik ve savunma alanına odaklanmak suretiyle Batı Balkanlar ile politika angajmanını istikrarlı bir şekilde geliştirmektedir. Dış ilişkiler, güvenlik ve savunma alanlardaki angajman, siber kapasiteyi ve savunma kapasitelerini güçlendirmeye yönelik desteği içermektedir. İstikrar ve ortaklık süreci, esasen katılım tarihinden önce kayda değer ölçüde entegrasyonu öngörmektedir. İstikrar ve Ortaklık Anlaşmaları kapsamındaki fırsatların ötesinde, **Ulaştırma Topluluğu** ve **Enerji Topluluğuna** ilişkin olanlar başta olmak üzere diğer bölgesel anlaşmalar, entegrasyon için önemli bir çerçeve sunmaktadır. AB ayrıca, düzenleyici reformlara tabi olmaları koşuluyla, **elektrik piyasasını Enerji Topluluğu** vasıtasıyla Batı Balkanlara açmaktadır. Bu bağlamda, iletim kapasitesinin hesaplamasına ilişkin ortak bir metodolojinin benimsenmesi de dâhil olmak üzere, bölgede ve AB ile, elektrik piyasası entegrasyon gündeminde ilerleme kaydedilmesi büyük önem taşımaktadır. Yeşil dönüşüm, Avrupa'nın **enerjide daha bağımsız hale gelmesi** için en iyi fırsattır ve aynı zamanda **iklim değişikliğini yavaşlatmaya** ve insanların yaşamlarını iyileştirmeye katkıda bulunmaktadır. Avrupa Birliği Komisyonu tarafından Mayıs 2022'de açıklanan ve yine aynı tarihte açıklanan "değişen dünyada AB dış enerji angajmanı"⁵ tarafından desteklenen **REPowerEU Planı**⁶, AB'nin ve Batı Balkanların Rus gazına olan bağımlılığını azaltmaya yardımcı olacaktır. Batı Balkanların bu plan kapsamında AB mevzuatına ve politika önceliklerine tam olarak uyum sağlaması beklenmektedir. Yeni AB Enerji Platformu, taleplerin bir araya

---

⁴ [COM\(2020\) 641 nihai](#)

⁵ [COM\(2022\) 230 nihai](#)

⁶ JOIN/2022/23 nihai

getirilmesine, altyapı kullanımının eşgüdümüne ve uluslararası ortaklarla müzakere edilmesine katkıda bulunacak ve **ortak gaz, hidrojen ve sıvılaştırılmış doğal gaz satın alımları** için hazır olunmasını sağlayacaktır. REPowerEU ayrıca, enerji güvenliğinin artırılması için, doğal gaz arzının çeşitlendirilmesi de dâhil olmak üzere enerjinin çeşitlendirilmesini teşvik etmektedir. Kısa vadeli önlemler bu durumun etkilerini hafifletmeye yardımcı olsa da kriz, sürdürülebilir büyüme ve çeşitlendirmenin itici güçleri olan **yeşil ve dijital dönüşümlerin benimsenmesine yönelik acil ihtiyacı** açıkça ortaya koymaktadır.

Bu alanlardaki işbirliği, Batı Balkanlar'ın **gayri resmi konseylere** ve düzenli **üst düzey temaslara** artan katılımıyla desteklenmektedir. **AB liderleri**, Batı Balkanlar'daki mevkidaşlarıyla, sonuncusu Haziran 2022'deki AB ve Batı Balkanlar liderleri toplantısında olmak üzere **zirve düzeyinde** angajman tesis etmeye devam etmişlerdir. Mayıs 2022 tarihli Dış İlişkiler Konseyi'nin ardından, AB Dışişleri Bakanları, ilk defa altı Batı Balkan ülkesinden mevkidaşlarıyla gayri resmi görüş alışverişinde bulunmak üzere bir araya gelmişlerdir. Brdo Zirvesi'nde verilen taahhütlerin ardından, Batı Balkan ortakları Dış İlişkiler Konseyi toplantılarına yazılı olarak katkıda bulunmaya davet edilmişler ve daha sonra kendilerinden bilgi alınmıştır. Bu ülkeler, Avrupa Diplomasi Akademisi'nin pilot aşamasında da yer almaktadırlar. Aralık 2021'de Brdo Kalesi'nde düzenlenen **Adalet ve İçişleri hakkında AB-Batı Balkanlar Bakanlar Forumu**, AB'nin bölge ile, göç, iltica ve sınır yönetiminin güçlendirilmesi; terörizm, aşırıçılık ve radikalleşme ile mücadele; örgütlü suçlarla mücadele; hukukun üstünlüğü ve yargı reformunun güçlendirilmesi konularında görüşmelerde bulunması açısından bir fırsat niteliğinde olmuştur. Üç Batı Balkan Platformu'nun **kültür, araştırma ve inovasyon, eğitim ve öğretim konulu Bakanlar Toplantısı**; Batı Balkanlar İnovasyon, Araştırma, Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Gündemi ile belirlenen daha yakın işbirliği kapsamında, **Haziran 2022'de Tiran'da** yapılmıştır. **Dijital politikanın** düzenleyici yönlerine ilişkin bir **Bakanlar Diyalogu**, Haziran 2022'de Brüksel'de gerçekleştirilmiştir.

Batı Balkanlar için Ekonomi ve Yatırım Planı, özellikle altyapı ve bağlantısallık politikaları konusunda uzun vadeli bir vizyon sağlayarak, gerekli reformları ve yatırımları farklı ülkelerde birleştirmeye devam etmiştir. Plan, uygulama aşamasına girmiş olup bölge ile AB arasındaki sosyo-ekonomik farklılıkları gidermek ve bölgenin yeşil ve dijital dönüşümüne yardımcı olmak amacıyla AB yardımları için bir yol haritası teşkil etmeye devam etmiştir. Ekonomi ve Yatırım Planı ve iklim eylemi, döngüsel ekonomi, biyoçeşitlilik, kirlilik ile mücadele ve sürdürülebilir gıda sistemleri konularına odaklanan **Yeşil Gündem**⁷, bölgenin kademeli olarak dayanıklılığını ve enerji bağımsızlığını oluşturabilmesi için en iyi araçlardır. Planın kilit eylem alanları, **kömürden çıkışı**, gaz tedarik güzergâhlarının çeşitlendirilmesini, **yenilenebilir** enerji kaynaklarına yatırım yapılmasını ve **renovasyon dalgası** yoluyla enerji tasarruflarının artırılmasını amaçlamaktadır. Ekonomi ve Yatırım Planı'nın uygulanmasına ilişkin detaylı açıklama, bu Bilgilendirme'nin Ekinde bulunmaktadır.

Batı Balkanlar Yatırım Çerçevesi, önemli enerji ve ulaşım koridorlarında ve sosyal, dijital, yenilenebilir enerji, enerji verimliliği ile atık ve atık su arıtma tesisi planlarına yönelik olarak, toplam değeri 3,3 milyar avroyu aşan 24 öncü altyapı yatırımı için AB ve ikili donör ortak finansmanını onaylamıştır. Bölge, ayrıca AB desteğiyle Yeşil Gündem'in uygulanması konusunda ilerleme kaydetmektedir. Yatırımların potansiyelinin tam olarak açığa çıkarılması amacıyla yeşil

---

⁷ [SWD\(2020\) 223 nihai](#)

dönüşümün ve bölgesel ekonomik entegrasyonun desteklenmesine yönelik reformlar konusunda daha fazla çabaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Küresel salgın sonrası ekonomik toparlanmanın daha güçlü bir biçimde desteklenmesi ve Rusya'nın Ukrayna'ya karşı başlattığı savaşın yansımalarının üstesinden gelinmesi için, bir sonraki **Ekonomik Reform Programlarının (ERP'ler)**, AB'nin **yeşil dönüşüm** ve **dijitalleşme** öncelikleri doğrultusunda, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir ekonomik büyümeyi teşvik eden tedbirler sunması büyük önem arz etmektedir. Fırsatlardan yararlanılması ve bu zorlukların muhtemel olumsuz sonuçlarının en aza indirgenmesi için, Türkiye'nin ve Batı Balkan ortakların, makro-finansal istikrarı sürdürmeleri ve ekonomilerinde tespit edilen zayıflıkların ele alınması ve uzun vadede dayanıklılıklarının artırılmasına yönelik yapısal reformları uygulamaları büyük önem arz etmektedir. Yüksek oranda belirsizlik, büyümede gözlemlenen kötü gidişat, yüksek ve kalıcı enflasyonist baskılar göz önüne alındığında, nüfusun en kırılgan kısımları üzerindeki olumsuz etkilerin hafifletilmesi için hedefe yönelik ve geçici tedbirler almaya ihtiyaç duyulacaktır. Bu desteğin, güvenilir orta vadeli mali konsolidasyon stratejileri aracılığıyla, mali tamponun yeniden oluşturulması ve kamu borcuyla ilgili kırılganlıkların azaltılması ihtiyacı ile dikkatli bir şekilde dengelenmesi gerekmektedir. Çok yüksek olan ve hâlâ yükselmeye devam eden enflasyonun tersine çevrilmesi, makroekonomik dengesizliklerin durdurulması ve makroekonomik politikaların güvenilirliğinin yeniden sağlanması, özellikle Türkiye'de önem arz etmektedir. Bu nedenle, Ekonomik Reform Programlarında ve AB Üye Devletleri ile ortaklaşa kabul edilen politika tavsiyelerinde belirtilen reformların uygulanması hususunda sergilenen tam taahhüt⁸, yalnızca rekabet edebilirliği geliştirmek, istihdam yaratılmasını teşvik etmek ve sosyal içermeyi kolaylaştırmak için değil, aynı zamanda mali sürdürülebilirliği sağlamak, katılım sürecinde ekonomik kriterleri karşılamak ve AB'nin yatırım paketinin potansiyel etkisini en üst düzeye çıkarmak için de önem arz etmektedir.

Eylül 2021'de **IPA III Tüzüğü'nün**⁹ ve Aralık 2021'de IPA III programlama çerçevesinin kabul edilmesiyle, IPA III'ün uygulanması devam etmektedir. 2021 sona ermeden önce Komisyon, 4 milyar avroyu aşan yıllık ve çok yıllık finansman kararlarını kabul etmiştir. Böylelikle özellikle Batı Balkanlar için Ekonomi ve Yatırım Planı uygulanabilmiştir. IPA III'ün programlanması hâlâ, üyeliğin temel gerekliliklerinin merkeze alınması suretiyle yardımın stratejik ve dinamik bir biçimde devreye sokulmasını içeren somut proje odaklı bir yaklaşıma dayandırılmaktadır. Komisyon ile Avrupa Parlamentosu arasında IPA III'ün uygulanması, hedefleri ve IPA fonlarının programlanmasına yönelik genel yaklaşımı ele almak üzere Ekim 2021 ve Mayıs 2022'de iki üst düzey jeopolitik diyalog gerçekleştirilmiştir.

Girişimcilik ve İnovasyon Programı'nın (EIP) faydalarını en üst düzeye çıkaracak olan **Ortak Bölgesel Pazarın** uygulanmasını engelleyen sorunların çözüme kavuşturulması için, Batı Balkanların çabalarını artırması ve siyasi iradeyi harekete geçirmesi gerekmektedir. Bölge, Kasım 2020'deki Berlin Süreci Sofya Zirvesinde, Ortak Bölgesel Pazar kurulmasına yönelik kapsamlı bir planın hayata geçirilmesi konusunda mutabık kalmıştır. Hızlı geçiş hatlarının, AB Üye Devletlerini

---

⁸ [AB ile Batı Balkanlar ve Türkiye Arasındaki Ekonomik ve Mali Diyalogun Ortak Sonuçları](#)

⁹ [Katılım Öncesi Yardım Aracını \(IPA III\) tesis eden 15 Eylül 2021 tarihli ve \(AB\) 2021/1529 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü](#)

kapsayacak şekilde genişletilmesi gibi bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Ancak, Ortak Bölgesel Pazara ilişkin kapsamlı çalışmalarla ilgisi olmayan anlaşmazlıklar nedeniyle, bugüne kadar teknik düzeyde tamamlanan anlaşmaların siyasi düzeyde onaylanması mümkün olmamıştır. Ortak Bölgesel Pazar kapsamındaki bu anlaşmalar, tüm bölgenin rekabet edebilirliğini ve cazibesini artırmak, küresel salgın sonrası toparlanmayı hızlandırmak ve Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırgan tutumunun etkisini azaltmak açısından önemli faydalar sağlayacaktır. Bu anlaşmalar, aynı zamanda, tedarik çeşitliliği ve daha kısa değer zincirleri arayan yatırımcıları cezbedecek ve bağlantısallık altyapısına yapılan yatırımların faydalarını en üst düzeye çıkarmaya yardımcı olacaktır. Bu nedenle, Ortak Bölgesel Pazarın tesis edilmesi ve bölgedeki insanların ve iş dünyasının yararına olacak ortak taahhütlerinin yerine getirilmesi konusunda tüm tarafların yapıcı bir rol oynaması önemlidir. Arnavutluk, Kuzey Makedonya ve Sırbistan tarafından başlatılan Açık Balkan girişimi, AB kurallarını esas alması ve tüm Batı Balkan ortaklarını kapsayıcı olması şartıyla, süreçte olumlu bir rol oynayabilir. Yeni ortaya çıkan arz kısıtlarına rağmen, Batı Balkanlar ticarete tek taraflı kısıtlamalar getirmekten kaçınılmalıdır. İstikrar ve Ortaklık Anlaşmaları ile Orta Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması (CEFTA) ile çelişen ve Ortak Bölgesel Pazarın ruhuna aykırı olan mevcut tüm tedbirlerden vazgeçilmesi bir öncelik olmalıdır.

Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı bölgede güçlü bir yankı uyandırmış ve genişleme sürecinde **ortak dış ve güvenlik politikasına** uyumun önemini altını daha fazla çizmiştir. Batı Balkanlar ve Türkiye, BM Genel Kurulu'nun Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ve bunun insani etkisine ilişkin iki ilke kararının yanı sıra Rusya'nın BM İnsan Hakları Konseyi üyeliğinin askıya alınmasına ilişkin oylamada, AB de dâhil, uluslararası toplumun büyük çoğunluğu ile uyumlu hareket etmiştir. Ocak 2022'den bu yana geçici üye olarak yer alan Arnavutluk, saldırganlığı kınayan kararlarda eş-sorumlu olarak katılım da dâhil, BM Güvenlik Konseyinde aktif olarak yer almaktadır. Arnavutluk, Karadağ ve Kuzey Makedonya'nın, AB'nin ODGP'sine tam uyumu, AB'ye katılım yönündeki stratejik tercihlerinin güçlü bir göstergesidir. Bosna-Hersek'in ODGP ile resmi uyum oranındaki önemli artış ve Kosova'nın tek taraflı uyumu da teslim edilmekte ve memnuniyetle karşılanmaktadır. Rapor döneminde, Sırbistan'ın ODGP'ye uyum seviyesi önemli ölçüde azalmıştır. Sırbistan'ın, öncelikli olarak müzakere çerçeve belgesi doğrultusunda, taahhüdünü yerine getirmesi ve kısıtlayıcı tedbirler de dâhil olmak üzere, AB ODGP'sine aşamalı olarak uyum sağlaması beklenmektedir. AB'nin Rusya'ya yönelik kısıtlayıcı tedbirlerine uymaması da dâhil, Türkiye'nin rapor döneminde ODGP'ye uyumu daha da gerilemiştir.

Karadağ ve Sırbistan, Katılım sürecinin geliştirilmesi - Batı Balkanlar için güvenilir bir AB perspektifi başlıklı Komisyon Bilgilendirmesi'nde¹⁰ belirtilen ve Haziran 2021'de söz konusu ülkelerle gerçekleştirilen siyasi Hükümetlerarası Konferanslarda onaylanan revize edilmiş metodolojiyi uygulamaya devam etmişlerdir. Karadağ'ın tüm fasılları müzakerelere açılmış ve bu fasıllardan 3'ü geçici olarak kapatılmıştır. Sırbistan'ın reformlarda kaydettiği ilerleme, Aralık 2021'de Sırbistan ile düzenlenen Hükümetlerarası Konferansta, Yeşil Gündem ve sürdürülebilir bağlantısallık başlıklı 4. grup kapsamında müzakerelerin açılmasına imkân sağlamıştır. Hükümetlerarası Konferans ayrıca, başta hukukun üstünlüğü reformları ve Kosova ile ilişkilerin normalleştirilmesi olmak üzere ülkenin kaydetmesi beklenen ilerlemeye bağlı olarak daha fazla grup açılmasını sağlayacak yol haritasını çizmektedir. Aralık 2021'de Karadağ ile gerçekleştirilen

---

¹⁰ [COM\(2020\) 57 nihai](#)

Hükümetlerarası Konferans, katılım müzakerelerinde ilerleme sağlanması için gereken bir sonraki dönüm noktası olan, hukukun üstünlüğüne ilişkin ara kriterlerin karşılanmasına yönelik çalışmaların hızlandırılması konusunda siyasi bir yönlendirme sağlamıştır.

Bu Bilgilendirme'de yer alan sonuç ve tavsiyelerde Komisyon, revize edilen metodoloji doğrultusunda, Karadağ ve Sırbistan ile katılım müzakerelerindeki genel dengeyi değerlendirmekte ve her bir ülke için izlenecek yolu önermektedir. Gelecek dönemdeki Hükümetlerarası Konferanslar, mevcut yıllık rapor paketinin ve takip eden Konsey Sonuçlarının yayımlanmasını müteakip gerçekleştirilmelidir.

19 Temmuz'da, **Kuzey Makedonya** ve **Arnavutluk** ile katılım müzakerelerine ilişkin Hükümetlerarası Konferanslar gerçekleştirilmiştir. Böylelikle, her iki ülkenin AB yolunda ilerleme konusundaki süregelen kararlılıkları, reform niteliğindeki kazanımları ve dayanıklılıkları kabul edilmiştir. Revize edilen genişleme metodolojisi ilk kez bütün unsurlarıyla uygulanmakta, böylece tüm müzakere sürecine daha fazla öngörülebilirlik, daha fazla dinamizm ve daha güçlü bir siyasi yönlendirme getirmektedir. Komisyon gecikmeksizin, **tarama** sürecini başlatmıştır. Tarama, Komisyon ve her bir aday ülke tarafından ortaklaşa yürütülen, AB hukukunun bütününe analitik incelenmesini temsil etmektedir. Bu süreç, aday ülkelerin müktesebat konusunda bilgi edinmelerine ve sonrasında AB müktesebatına uyum seviyelerini ortaya koyarak daha sonraki uyum çalışmalarını ana hatları ile belirlemelerine imkân tanımaktadır.

Bosna-Hersek'in Avrupa Birliği üyeliği başvurusuna ilişkin Komisyon Görüşü'nde ¹¹, Komisyonun AB katılım müzakerelerinin açılması yönünde tavsiyede bulunması için Bosna-Hersek'in yerine getirmesi gereken 14 temel öncelik belirlenmiştir. Konsey, 2019'da 14 temel önceliği onaylamıştır. Haziran 2022'de AB Zirvesi, Bosna-Hersek'e aday ülke statüsü vermeye hazır olduğunu belirtmiş ve Komisyonu, önemli reformlar grubunu oluşturan önceliklere özel önem vermek suretiyle, 14 temel önceliğin uygulanması konusunda rapor vermeye davet etmiştir. Bu paket, söz konusu talebe cevap niteliğindedir.

AB, **Kosova** ile İstikrar ve Ortaklık Anlaşması'nın uygulanmasını desteklemeye ve hükümete AB ile ilgili kilit reformlar konusunda tavsiyeler sunmaya devam etmiştir. Komisyonun Kosova vatandaşlarına yönelik vize gerekliliklerinin kaldırılması yönündeki önerisi, hâlâ Konseyde görüşülmektedir. Bu konunun öncelikli olarak ele alınmasının, yeniden ivedilik arz ettiği kanaati oluşmuştur. Komisyon, Kosova ile vize serbestisine yönelik olarak Konsey tarafından belirlenen tüm kriterlerin yerine getirildiğine ilişkin 2018'deki değerlendirmesini muhafaza etmektedir.

Türkiye, AB'ye aday bir ülkedir ve ticaret, göç, terörle mücadele, halk sağlığı, iklim, enerji, taşımacılık ve bölgesel konular gibi önemli ortak çıkar alanlarında Avrupa Birliği için kilit bir ortaktır. Türkiye, enerji konusunda, AB için önemli ve güvenilir bir transit ülke olmaya devam etmektedir. Türkiye ile katılım müzakereleri durma noktasındadır. Türkiye; demokrasi, hukukun üstünlüğü, temel haklar ve yargı bağımsızlığı konularında yaşanan ciddi gerilemeyle birlikte Avrupa Birliği'nden daha da uzaklaşma eğilimini tersine çevirmemiştir. Bu konulara ilişkin diyalog, hâlâ AB-Türkiye ilişkilerinin ayrılmaz bir parçasıdır.

---

¹¹ [COM\(2019\) 261 nihai](#)

2021 AB Zirvesinin yönlendirici ilkeleri doğrultusunda, Türkiye ile diyalog ve işbirliği yoğunlaşmıştır. Avrupa Birliği, mevcut gerilimin azaltılmasının sürdürülmesi ve Türkiye'nin yapıcı bir şekilde yer alması koşuluyla ve son AB Zirvesinin sonuçlarında ortaya konan koşullara tabi olarak, bazı ortak çıkar alanlarında işbirliğini artırmak amacıyla Türkiye ile kademeli, orantılı ve geri çevrilebilir şekilde işbirliği tesis etmeye hazırdır. Doğu Akdeniz'de istikrarlı ve güvenli bir ortam sağlanması ve Türkiye ile işbirliğine dayalı ve karşılıklı çıkarları gözetilen bir ilişki geliştirilmesi, AB'nin stratejik menfaatindedir. AB, Ortak Bildiri'yi¹² dikkate alarak, uluslararası hukuk ihlâl edilerek yeniden tek taraflı eylemlerde veya tahriklerde bulunulması hâlinde, kendisinin ve Üye Devletlerin menfaatlerini savunmak ve bölgesel istikrarı muhafaza etmek amacıyla tasarrufunda bulunan tüm araçları ve seçenekleri kullanacağını bir kez daha teyit etmiştir. 2016 AB-Türkiye Mutabakatı, sonuç vermeye devam etmiştir ve göç konusunda işbirliği açısından hâlâ kilit bir çerçeve teşkil etmektedir. Türkiye, Suriye ve diğer ülkelerden dört milyondan fazla mülteciye ev sahipliği yapma konusundaki olağanüstü çabalarını sürdürmüştür. Bununla birlikte, Mart 2020'den itibaren Türkiye'nin tek taraflı olarak düzensiz göçmenlerin dönüşlerini askıya alması ve Yunan adalarından gelen sığınmacıları reddetmesi nedeniyle, Mutabakat'ın uygulanması konusunda sorunlar devam etmiştir. Türkiye ve AB arasındaki yasa dışı sınır geçişlerinin sayısı, AB-Türkiye Mutabakatı'nın kabul edildiği tarihten öncesine kıyasla, kayda değer şekilde düşük kalmıştır. İtalya'ya ve Kıbrıs'ın hükümet kontrolü altındaki bölgelerine yönelik alternatif kaçakçılık rotaları, 2021'de AB'ye geçişlerin en büyük bölümünü oluşturmuştur. Bu rotalar üzerinden düzensiz göç, 2022'de kayda değer ölçüde artmıştır.

AB, Türkiye'deki mültecilere ve ev sahibi topluluklara kayda değer düzeyde mali destek sağlama konusundaki taahhüdünü yerine getirmeye devam etmiştir. Türkiye'deki Sığınmacılar için AB Mali İmkânı kapsamında 6 milyar avro ayrılmıştır. AB Mali İmkânı'nın operasyonel bütçesinin tamamı 2020 sonuna kadar sözleşmeye bağlanmış, Haziran 2022 itibarıyla 4,7 milyar avrodan fazlası aktarılmıştır. Elde edilen kazanımlar arasında 1,9 milyon mültecinin temel ihtiyaçlarının karşılanmasına ve 740.000 mülteci çocuğun okula kaydolmasına yardım edilmesi, 405 okulun devam eden inşası ve 22,8 milyondan fazla temel sağlık muayenesi sağlanması bulunmaktadır. Komisyon, 2020-2023 dönemi için 3,5 milyar avroluk bir ek paket tahsis etmiştir. Bu paket, özellikle Türkiye'nin doğu sınırında olmak üzere, göç yönetimi ve sınır kontrolüne yönelik finansmanı kapsayacaktır.

AB ve Türkiye, Gümrük Birliği'nden faydalanmaya devam etmektedir ve Türkiye'nin AB ile ekonomik entegrasyonu hâlâ yüksektir. Komisyon, Gümrük Birliği'nin düzgün işleyişini engelleyen ticari sorunları ele almak üzere, Türkiye ile yoğun temaslarını devam ettirmiştir. Bununla birlikte, sınırlı ilerleme kaydedilmiştir ve ticarete engellerin büyük bölümü ele alınmamıştır.

Türkiye'nin tek taraflı dış politikası, özellikle bazı bölgesel çatışmalarda müdahalelerde bulunması ve askerî eylemlere destek vermesi nedeniyle, AB'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası kapsamındaki öncelikleriyle ve geniş anlamda AB'nin çıkarlarıyla ters düşmeye devam etmiştir. Ancak Türkiye, bölgesel konularda siyasi diyaloga açık olmayı sürdürmüştür. Türkiye'nin OGDG ile uyum seviyesi daha da gerilemiştir. AB Zirvesi, Türkiye ve ilgili tüm tarafların, bölgesel

---

¹² JOIN(2021) 8 nihai/2

krizlerin çözüme kavuşturulmasına olumlu katkı sağlamalarını beklediğini belirtmiştir. Türkiye, örneğin ateşkes sağlanması yoluyla çatışmanın gerginliğini azaltmaya çalışmak suretiyle Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısından kaynaklı çeşitli sınamaların diplomatik yoldan ele alınmasında etkin bir tutum sergilemektedir. Türkiye, Ukrayna tahılının ihracatının kolaylaştırılmasına yönelik diplomatik bir girişimde bulunmuştur. BM ve Türkiye'nin kolaylaştırıcılığında, Temmuzda İstanbul'da, Ukrayna ve Rusya tarafından mutabık kalınan anlaşma, bu anlaşmanın uygulanmasının kolaylaştırılması sürecinde de çaba gösteren Türkiye'nin yapıcı rolü sayesinde mümkün olmuştur. Bununla birlikte, Türkiye'nin Rusya'ya yönelik AB yaptırımlarına uyum sağlamaktan imtina etmesi, AB-Türkiye Gümrük Birliği kapsamında çift kullanımlı malzemeler dâhil ürünlerin serbest dolaşımı açısından özellikle endişe vericidir. Bu durum AB'nin kısıtlayıcı tedbirlerinin zayıflatılması riskini doğurmaktadır. Gümrük Birliği'nin işleyişinin devamı için tarafların, mevcut kurallara tam olarak riayet etmeleri ve karşılıklı güveni zedelemekten kaçınmaları gerekmektedir. Türkiye, Rusya ile ekonomik ve ticari ilişkiler geliştirilmesi için bir Mutabakat Zaptı imzalamıştır.

İyi niyetli diyalog yürütmek ve AB'nin menfaatleriyle ters düşen ve uluslararası hukuku ve AB Üye Devletlerinin egemenlik haklarını ihlâl eden tek taraflı adımlardan kaçınmak, Doğu Akdeniz'de istikrarlı ve güvenli bir ortam sağlanması ile AB ve Türkiye arasında işbirliğine dayalı ve karşılıklı çıkarları gözetilen bir ilişki geliştirilmesi açısından önemli bir gerekliliktir. Tüm anlaşmazlıklar, barışçıl diyalog ve uluslararası hukuka uygun olarak çözüme kavuşturulmalıdır.

Maraş'ta, ilgili BM Güvenlik Konseyi Kararları ile çelişen eylemler, müzakerelerin yeniden başlatılması ve Kıbrıs meselesine kapsamlı bir çözüm bulunması ihtimaline zarar vermeye devam etmiştir. Türkiye'nin Ekim 2020'den bu yana Maraş ile ilgili tüm eylemlerini ve attığı adımları gecikmesizin geri alması beklenmektedir.